

Metodutveckling för regionala utvecklingsprogram

Metodutveckling för regionala utvecklingsprogram

Boverket augusti 2005

Titel: Metodutveckling för regionala utvecklingsprogram

Utgivare: Boverket augusti 2005

Upplaga: 1

Antal ex: 250

Tryck: Boverket internt

ISBN: 91-7147-883-3

Diarienummer: 20134-2155/2004

Publikationen kan beställas från:

Boverket, Publikationsservice, Box 534, 371 23 Karlskrona

Telefon: 0455-35 30 50

Fax: 0455-819 27

E-post: publikationsservice@boverket.se

Webbplats: www.boverket.se

©Boverket 2005

Förord

Boverket har den allmänna uppsikten över Plan- och bygglagen och är den centrala förvaltningsmyndigheten för frågor rörande byggd miljö, hushållning med mark och vatten, fysisk planering, byggande och boende. Vidare ansvarar Boverket bland annat även för samordning, uppföljning och rapportering i fråga om miljö kvalitetsmålet "God bebyggd miljö" och för övergripande miljömålsfrågor som avser fysisk planering, byggnader och hushållning med mark och vatten.

Enligt Boverkets regleringsbrev ska verket bland annat redovisa hur regionalt samarbete och samverkan över sektorsgränserna utvecklas. Positiva exempel ska särskilt lyftas fram. Boverket ska också fortsätta arbetet med samverkan mellan å ena sidan den kommunala översiktsplaneringen och å den andra de regionala tillväxtprogrammen och annan regional planering, som de regionala utvecklingsprogrammen, RUP.

Boverket och ett antal andra myndigheter har fått regeringens uppdrag att senast den 30 september 2005 redovisa förslag till metoder för att stärka arbetet med regionala utvecklingsprogram. Regeringen har uppdragit åt NUTEK att koordinera verkens samarbete. Denna rapport är Boverkets slutredovisning av uppdraget. Arbetet med uppdraget har drivits divisionsövergripande inom Boverkets Samhällsbyggnadsdivision.

Som förberedelse för arbetet med regeringsuppdraget har Boverket utarbetat underlagsrapporterna "Strategier för regional utveckling – kapplöpning mellan regioner" (september 2004) och "Angeläget möte mellan regionalt utvecklingsarbete och fysisk översiktsplanering" (maj 2005). Beträffande fysisk planering och tillväxtprogram har Boverket tidigare utarbetat rapporten "Regionala tillväxtprogram och fysisk samhällsplanering" (mars 2004). Styrgruppen för Boverkets insatser i regeringsuppdraget om regionala utvecklingsprogram har letts av mig. I styrgruppen har i övrigt enhetscheferna Mårten Dunér, Planenheten, Martin Hedenmo, Analysenheten och Kerstin Hugne, Stads- och regionenheten ingått. Projektledare har varit Jan Gunnarson, Stads- och regionenheten.

I rapporten hänvisas till fem olika bilagor. Dessa ingår inte i rapporten utan har tagits fram separat i en mindre upplaga och kan erhållas efter kontakt med Susanne Rickler, Boverket, susanne.rickler@boverket.se

Karlskrona i augusti 2005

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'Ulf Troedson'. The signature is written in a cursive, somewhat stylized script.

Ulf Troedson
överdirektör

Innehåll

Förkortningar	7
Sammanfattning.....	9
Boverkets utförande av regeringsuppdraget.....	13
Hållbara regionala utvecklingsprogram	15
Utgångspunkter och problembild.....	15
Boverkets reflektioner angående önskvärd utveckling.....	17
Boverkets förslag	20
Arbetet med regionala utvecklingsprogram kräver god växelverkan mellan alla aktörer i samhällsplaneringen	23
Utgångspunkter och problembild.....	23
Boverkets reflektioner angående önskvärd utveckling.....	28
Boverkets förslag	30
Regionala utvecklingsprogram och fysisk struktur	33
Utgångspunkter och problembild.....	33
Boverkets reflektioner angående önskvärd utveckling.....	34
Boverkets förslag	36
Boende och bostadsförsörjning i ett regionalt perspektiv	39
Utgångspunkter och problembild.....	39
Boverkets reflektioner angående önskvärd utveckling.....	41
Boverkets förslag	41

Förkortningar

ESPON European Spatial Planning Observation Network

GIS Geografiska informationssystem

LA 21 Lokal Agenda 21, lokalt Agenda 21-arbete

LUP Lokalt utvecklingsprogram

PBL Plan- och bygglagen

RTP Regionalt tillväxtprogram

RUP Regionalt utvecklingsprogram

ÖP Översiktsplan, översiktsplanering

Sammanfattning

Regional utvecklingsplanering kräver god växelverkan mellan sektorer och nivåer i samhällsplaneringen. Det regionala utvecklingsprogrammet (RUP) är enligt prop. 2001/02:4 ett ”paraplydokument” för de regionala tillväxtprogrammen och andra delprogram.

RUP är ett samlat utvecklingsprogram för länet/regionen, där kommunerna i samverkan med länsstyrelsen/självstyrelseorganet/samverkansorganet kan stimuleras till medverkan för en gynnsam utveckling av regionen. I några län/regioner görs analytiska sammanställningar av kommunernas översiktsplaner för att underlätta dialogen regionalt – kommunalt. Utifrån förordningen (2003:595) om regionalt utvecklingsarbete behöver kommunernas behandling av framtids- och utvecklingsfrågor fångas upp och beaktas i högre grad. Förordningen innebär att det klart ska kunna visas hur och i vilken utsträckning ett beaktande har skett.

Det regionala utvecklingsprogrammet är också ett underlag för dialog och förhandling med regeringen vad gäller vissa nationella ekonomiska medel till regionerna. Det sistnämnda ställer krav på jämförbarhet mellan länens/regionernas regionala utvecklingsprogram och på samtidighet i redovisningen av programmen.

I det följande lyfts ett antal av Boverkets förslag i rapporten fram i sammandrag. Förslagen är mer utvecklade i rapporten och motiveras där.

I avsnittet ”Hållbara regionala utvecklingsprogram” framhåller Boverket:

- De regionala utvecklingsprogrammen bör konsekvensbedömas i ett brett hållbarhetsperspektiv, socialt, ekonomiskt och miljömässigt.
- Användningen av kollektivtrafik som strategiskt instrument för att främja såväl regionförstoring som regionintegrering behöver öka.
- Det behövs ett förstärkt nätverk på nationell nivå för att främja hållbarhetsaspekterna i det regionala utvecklingsarbetet samt för att främja mellanregional samverkan och erfarenhetsutbyte och i detta arbete kan Boverket med det nyinrättade Hållbarhetsrådet fylla en viktig funktion som nationellt nav och bollplank.
- I analyserna inför och i de regionala utvecklingsprogrammen bör skillnader i effekter för kvinnor respektive män särredovisas tydligt och analyseras.

När det gäller "Arbets- och dialogprocessen för regionala utvecklingsprogram" för Boverket i rapporten särskilt fram:

- Det krävs ett ytterligare närmande till varandra mellan ekonomisk utvecklingsplanering och fysisk samhällsplanering ("det territoriella/rumsliga perspektivet") i en mer integrerad regional utvecklingsplanering.
- Slutsatser behöver dras på nationell nivå om det sammanlagda resultatet av de regionala utvecklingsprogrammen och det behövs ytterligare utvecklingsinsatser, utöver det i anslutning till detta regeringsuppdrag bedrivna första steget, "Sverige bilden", som består av exempel avseende Skåne och Jämtland.
- Den enskilda kommunens ställningstagande till det regionala utvecklingsprogrammet behöver byggas under och behandlas i kommunens översiktsplanering.
- Det är angeläget att ta till vara erfarenheter från formellt och informellt demokratiarbete i översiktsplaneprocessen, eftersom det regionala utvecklingsprogrammet i många län/regioner är otillräckligt känt bland medborgare och organisationer.
- En förstärkning av det mellankommunala planeringssamarbetet är angelägen.
- Med hänsyn till de aspekter som behandlas i de regionala utvecklingsprogrammen, är det nödvändigt att personer med kompetens i fysisk samhällsplanering ingår i arbetsgrupper och partnerskap.
- Såväl kvinnor som män ska alltid vara väl representerade i arbetsgrupper och partnerskap, liksom olika åldersgrupper och människor med invandrarbakgrund.

I avsnittet "Regionala utvecklingsprogram och fysisk struktur" framhålls:

- Fysiska strukturer, såsom kommunikationer, tätortsutbyggnad och grönstruktur, behöver behandlas i RUP, varvid tonvikt bör läggas på: (1) En strategi för ett samverkande Orts- och trafiksystem, (2) En strategi för förvaltandet av regionalt viktiga natur- och kulturmiljöresurser och (3) Utpekande av strategiskt viktiga platser eller stråk för olika utvecklingsändamål. Den sammanvägda och eftersträvade fysiska/rumsliga strukturer, som avses ligga till grund för överväganden om mer konkreta åtgärdsförslag, behöver sammanfattas på en eller flera kartskisser/principbilder i RUP,

- Länsstyrelsens uppgift som regional samordnare av de statliga myndigheternas insatser är av avgörande betydelse i planeringssystemet enligt plan- och bygglagen, liksom länsstyrelsens ansvar för att tillhandahålla ett sektorssamordnat och aktuellt planeringsunderlag för nationella mål och statliga intressen, som ska beaktas i kommunernas fysiska planering.
- Det demokratiska inflytandet i stråkplanering kan ökas genom att genomföra sådan planering i form av en fysisk regionplan på delregional nivå.
- Ett smidigt utbyte av planeringsunderlag av olika slag i arbetet med regionala utvecklingsprogram skulle kunna tillgodoses via en av Boverket föreslagen internetbaserad tjänst, "Planeringsportalen", gemensam för berörda myndigheter.

När det gäller "Boende och bostadsförsörjning i ett regionalt perspektiv" tar Boverket bland annat upp:

- Goda kommunikationsstrukturer och kollektivtrafik behöver i ökad utsträckning samplaneras med bostadsfrågorna i arbetet med det regionala utvecklingsprogrammet med stöd bland annat av den kommunala fysiska planeringen.
- De bostadspolitiska målen behöver konkretiseras ytterligare för användning i den praktiska planeringen på regional nivå.
- Det bör vara en uppgift för länsstyrelsen att ta fram regionalt underlag för bostadsförsörjningen.
- I varje län/region bör samverkansorganet/självstyrelseorganet/länsstyrelsen ta fram regionala riktlinjer för bostadsförsörjningen utifrån det storregionala perspektivet som en del i det regionala utvecklingsprogrammet.

Boverkets utförande av regeringsuppdraget

Boverket har med stort intresse gått in i arbetet med regeringsuppdraget. Uppdraget är väl integrerat i Boverkets verksamhet bland annat genom de uppdrag och redovisningsföreskrifter avseende de regionala tillväxtprogrammen och de regionala utvecklingsprogrammen, som Boverket har haft i regleringsbrev under några år och som även finns inskrivna i årets regleringsbrev samt genom de egna initiativ som verket tagit. Ett problem i arbetet har emellertid varit att inga särskilda medel har anvisats för Boverkets insatser.

Insatserna inom Boverket har organiserats som ett enhetsövergripande projekt inom Samhällsbyggnadsdivisionen med en styrgrupp bestående av överdirektör Ulf Troedson (ordförande) och enhetscheferna från de tre enheterna inom divisionen. Projektledare är Jan Gunnarson och projektsekreterare Annika Kieri, Stads- och regionenheten.

Vidare har Sofie Adolfsson Jörby och Christina Johannesson, Analysenheten, Bengt Eriksson, Planenheten, Kajetonas Ceginskas, Robert Johannesson, Bo Löwendahl och Ann-Mari Svensson, Stads- och regionenheten deltagit. I arbetet med "Hållbara regionala utvecklingsprogram" har medverkat Albert Edman och Eva Wahlström, kansliet för det nya Hållbarhetsrådet som är knutet till Boverket. En förberedelse år 2004 för det väntade uppdraget har varit att utarbeta analysrapporterna "Regionala tillväxtprogram och fysisk samhällsplanering" (mars 2004) och "Strategier för regional utveckling – kapplöpning mellan regioner" (september 2004). Inom ramen för Boverkets insatser i regeringsuppdraget har verket utarbetat rapporten "Angeläget möte mellan regionalt utvecklingsarbete och fysisk översiktsplanering" (juni 2005) med inriktning på alla som direkt deltar i arbetet med regeringsuppdraget och planerare och politiker på regional, kommunal och central nivå. Rapporten förväntas kunna bidra till att goda exempel för arbetet med regionala utvecklingsprogram blir kända i hela landet.

Boverket har i denna slutredovisning av regeringsuppdraget tagit fram analyser och ett antal förslag främst avseende följande:

- Hållbara regionala utvecklingsprogram, RUP
- Arbets- och dialogprocessen för utarbetande av regionala utvecklingsprogram
- Regionala utvecklingsprogram och fysisk struktur
- Boende och bostadsförsörjning

Boverket har ett övergripande ansvar för hushållningen med mark- och vattenområden samt för utvecklingen av den byggda miljön. Den fysiska samhällsplaneringen är till sin karaktär sektorsövergripande, eftersom alla verksamhetssektorer berörs. Boverket har därför deltagit i ett stort antal av de av NUTEK organiserade arbetsgrupperna:

- Den nationella regionala gruppen
- Fysisk samhällsplanering (Boverket sammankallande)
- Regionförstoringsgruppen (som även behandlar regionintegrering)
- Arbetsgruppen "Sverigebilden"
- "Programkomplexgruppen" (krav från olika operativa delprogram på RUP)
- Miljögruppen

Beträffande "Centrala verks regionala roll", så har denna avsedda grupp inte sammanträtt, men Boverket har levererat skriftligt underlag. Boverket har prioriterat de regionala dialogmötena och har deltagit i samtliga dessa. Verket har även deltagit i alla större möten och konferenser i övrigt.

I flera av arbetsgrupperna har det kommit upp diskussioner om det positiva i resultatriktade fortsatta sektorövergripande kontakter och fortsatt samarbete om frågor som avser regionalt utvecklingsarbete. Boverket strävar till att integrera insatser med metodutveckling av betydelse för regional utveckling i sitt ordinarie arbete och verket anser att fortsatt samverkan är angelägen. Verket anser bland annat att länens/regionernas arbete med regionala utvecklingsprogram behöver följas av en grupp på central nivå, varigenom det efter hand kan initieras erforderliga insatser för vidareutveckling av det regionala utvecklingsarbetet.

Boverket vill särskilt understryka att den kommande slutredovisningen från den pågående utredningen om plan- och bygglagen (PBL) har stor betydelse för stärkandet av det mellankommunala och regionala planeringsperspektivet.

Hållbara regionala utvecklingsprogram

Utgångspunkter och problembild

Hållbar utveckling är det övergripande målet för den svenska samhällsutvecklingen. Med hållbar avses att politiken skall bidra till att nuvarande och kommande generationer kan erbjudas sunda ekonomiska, sociala och miljömässiga förhållanden. Hållbar utveckling är ett förhållningssätt, ett horisontellt övergripande perspektiv, som handlar om helhetssyn, integration och långsiktigt tänkande. Samspel mellan olika beslutsnivåer är en grundläggande förutsättning för att nå ett mer hållbart samhälle, liksom bred delaktighet och möjligheter att utkräva ansvar.

Målet för den regionala utvecklingspolitiken är väl fungerande och hållbara lokala arbetsmarknadsregioner med god servicenivå i alla delar av landet. I den nationella strategin för hållbar utveckling (Regeringens skrivelse 2003/04:129) framhåller regeringen att länsstyrelserna, de regionala självstyrelseorganen och de kommunala samverkansorganen har en viktig roll när det gäller att integrera hållbarhetsaspekterna i såväl befintliga och nya strategier som program. Både regionala utvecklingsprogram (RUP) och regionala tillväxtprogram (RTP) anges som viktiga instrument i arbetet för hållbar regional utveckling. Detta understryks ytterligare i förordningen (2003:595) om regionalt utvecklingsarbete, där det står att det "regionala utvecklingsprogrammet skall ange inriktning och prioriteringar av arbetet för en hållbar regional utveckling". I förordningen är det vidare särskilt föreskrivet att de nationella målen för integration, jämställdhet och miljö ska beaktas i säkerställandet av en hållbar utveckling i samband med att länsstyrelsen/samverkansorganet/självstyrelseorganet verkar för att det av riksdagen fastställda målet för regional utvecklingspolitik ska uppnås i länet.

Trots att man på många håll har konstaterat att det finns behov av att hantera frågor om hållbar utveckling mer strategiskt i regionerna, upplever många län och regioner svårigheter att kombinera ett tydligt fokus på ekonomisk tillväxt och samtidigt integrera denna med de sociala och ekologiska perspektiven¹. De konkreta aspekter som måste belysas och vägas mot varandra varierar utifrån de förutsättningar som regionen har. Man måste ta hänsyn till hur knappa resurser används och hur naturliga system kan bevaras och utvecklas. Ekonomisk tillväxt och stabilitet och hög sysselsättning är viktigt, liksom god levnadsstandard med god fysisk och mental

¹ Se t ex Rapport om tillväxtavtalen – Fjärde året PM Näringsdepartementet

hälsa. Den fysiska miljön och dess strukturer sätter på flera sätt ramarna för möjligheterna att nå en hållbar utveckling. Till exempel påverkar lokalisering av bebyggelse, infrastruktur och service transportbehovet och möjligheterna till kollektiva trafiklösningar.

Strategin för hållbar utveckling lyfter fram vikten av avvägningar genom fysisk planering för att nå målet om hållbart samhällsbyggande. Inom den pågående utredningen för översyn av plan- och bygglagen (PBL) övervägs bland annat att – utöver beaktande av miljöaspekterna i PBL-perspektiv – även beakta att de ekonomiska och sociala aspekterna har tillräckligt stöd i PBL:s bestämmelser. Även förstärkt mellankommunal samverkan i den kommunala planeringen tas upp i arbetet. Detta skulle ge bättre förutsättningar för samverkan och ett bättre beslutsunderlag för mellankommunala och regionala frågeställningar av betydelse för hållbar utveckling.

Boverket har nyligen belyst några miljökonsekvenser av ökad pendling i en studie². Denna visar att arbetspendlingen har ökat både avseende antal pendlare och det avstånd man reser. Det vanligaste färdmedlet är egen bil. Ökad biltrafik leder till ökade utsläpp och mer buller. Drygt två miljoner svenskar är utomhus vid bostaden utsatta för buller som överskrider riktvärdet, vilket påverkar det allmänna välbefinnandet och möjligheterna till en god livskvalitet negativt. Längs tättrafikerade gator är bullernivåerna ofta ohälsosamt höga. Ökande trafikmängder "äter" till stor del upp effekterna av de åtgärder mot buller och utsläpp som vidtas av samhället. Ett sätt att dämpa de negativa effekterna av ökade transporter är att satsa på kollektiva färdmedel och utbyggnad av knutpunkter, särskilt där befolkningsunderlaget är stort. Människors val av transportmedel grundas på deras attityder och invanda vardagsbeteende. För att ändra detta beteende och få fler att välja nya kollektiva och mer miljöanpassade transportmedel behövs ett kontinuerligt arbete med attityd- och beteendepåverkan där man visar på olika resealternativ. För att påverka människors val av transportmedel och samordna åtgärder och projekt finns lokala mobilitetskontor på flera håll i landet och i Skåne finns planer på ett sådant kontor på regional nivå.

Målet för jämställdhetspolitiken är att kvinnor och män ska ha samma möjligheter, rättigheter och skyldigheter inom livets alla områden. Regionförstoring, infrastrukturens utveckling och lokalisering av externhandel ger strukturer som påverkar kvinnor och mäns vardagsliv vad gäller arbete, resor, service och omsorg. Mäns och kvinnors vardagsliv ser olika ut och man utnyttjar den fysiska miljön på olika sätt. En skillnad som är särskild viktig vid regional utveckling och regionförstoring är mäns och kvinnors resvanor. Kvinnor åker mer kollektivt medan män oftare tar bilen.

² "Miljöeffekter till följd av ökad arbetspendling" (Monica Axelsson) i: Boverket, 2005, Några effekter av regionförstoring, (i manus).

Boverket har initierat två studier om några följder för individer av en regionutveckling som innebär ökad arbetspendling. En av dessa studier påtalar att barnen alltid påverkas av föräldrarnas bortavaro³. Vuxnas närvaro är viktig för barn och unga i alla åldrar, men behovet minskar med barnens ökande ålder. De flesta familjer strävar efter att jämka olika krav för att ge barnen det utrymme de behöver. I de flesta fall innebär det att kvinnan i familjen inte har samma möjlighet att välja arbete långt hemifrån. Än så länge är det endast undantagsvis pappan som har det primära ansvaret för barnen.

Den andra studien⁴ rör förändringar i disponibel inkomst för fyra barnfamiljer i Stockholm-Mälardalsregionen när en part i familjen börjar arbetspendla. Beräkningarna grundar sig på faktiska reskostnader och övriga fasta kostnader (boende, barnomsorg mm), samt på att barnen inte ska behöva tillbringa mer tid borta från hemmet än om båda föräldrarna arbetade på orten. Resultaten är i några fall kanske oväntade, bland annat att det visade sig att det för barnfamiljer ytterst sällan lönar sig att arbetspendla. De två studierna är exempel på olika konsekvenser för individer som alltför ofta inte tas upp i diskussioner om regional utveckling.

Resultaten av de tre studierna tydliggör vikten av att göra breda konsekvensanalyser i socialt, ekonomiskt och miljömässigt perspektiv. I bilaga 1 finns en mer utförlig sammanställning av Boverkets studier.

Boverkets reflektioner angående önskvärd utveckling

I arbetet med de regionala utvecklingsprogrammen ligger att tolka innebörden av och precisera den svenska hållbarhetsstrategin på regional nivå. Arbetet med regionala utvecklingsprogram ska utgå från de nationella målen för hållbar utveckling. I den nationella strategin presenteras fyra strategiska framtidsfrågor som regeringen identifierar som centrala utmaningar för hållbar utveckling. Den nationella strategin innehåller även fördjupade beskrivningar och analyser av åtta kärnområden. Dessa är:

- Framtidens miljö
- Begränsa klimatförändringarna
- Befolkning och hälsa
- Social sammanhållning, välfärd och trygghet
- Sysselsättning och lärande i ett kunskapsamhälle

³ "Föräldrars arbetspendling ur barns perspektiv" (Maria Nordström, Kulturgeografiska institutionen, Stockholms universitet), i: Boverket, 2005, Några effekter av regionförstoring, (i manus).

⁴ "Lönar det sig att arbetspendla?" (Cecilia Svedin) i: Boverket, 2005, Några effekter av regionförstoring, (i manus).

- Hållbar ekonomisk tillväxt och välfärd
- Regional utveckling och regionala förutsättningar
- Utveckling av ett hållbart samhällsbyggande

Prioriteringarna och analyserna är på nationell nivå, men kan vara ett viktigt stöd i det regionala arbetet att analysera den aktuella situationen och prioritera utvecklingsområden som är viktiga för respektive region. Det finns också en tydlig koppling mellan de nationella kärnområdena till olika regionala och lokala mål, vilket bör återspeglas i utformningen av de regionala utvecklingsprogrammen. Exempel på regionala dokument med koppling till de åtta kärnområdena i den nationella strategin för hållbar utveckling är: regionala utvecklingsprogram och tillväxtprogram, regionala miljömål, klimatinventeringar, klimatmål, folkhälsoplaner, jämställdhets- och integrationsplaner och länstrafikplaner.

Det regionala utvecklingsprogrammet ska vara det samlade dokumentet för regionens utveckling och ska som ett sådant bygga på och ta tillvara de förutsättningar och mål som anges i andra regionala planer och program – exempelvis de ovan uppräknade, samtidigt som det ska vara ”paraplydokument” för dessa. I takt med att allt fler län/regioner tar fram regionala utvecklingsprogram som fungerar som regionala hållbarhetsstrategier, kan dessa ge en regional återkoppling till framtida revideringar av den nationella strategin. En plattform och mötesplats behöver skapas, så att regionala och nationella företrädare får tillfälle till dialog om en sådan växelverkan. En sådan utvecklad dialog kan bidra till att målkonflikter och möjliga synergier blir tydliga.

På den lokala nivån är det framförallt i översiktsplaneringen och i det lokala Agenda 21-arbetet (LA21) som kommunerna har utvecklat sin syn på hållbar utveckling och tagit fram åtgärder i en process där medborgarna i många fall deltagit mycket aktivt. Det har också blivit vanligare att göra analyser av de samlade effekterna av olika scenarier eller utvecklingsinriktningar i översiktsplaneringen. De erfarenheter och resultat som kommit fram genom deltagande från organisationer och medborgare, liksom innehållet i översiktsplaneringen och kommunernas LA21 ger värdefull information och underlag att ta tillvara i arbetet med de regionala utvecklingsprogrammen.

I arbetet med att främja hållbar utveckling genom de regionala utvecklingsprogrammen behövs ändamålsenliga verktyg och arbetsformer samt att olika styrmedel och aktörer samverkar. Av olika skäl är arbetet med de regionala utvecklingsprogrammen på många håll fortfarande okänt utanför de myndigheter och organisationer som direkt medverkar i arbetet. Boverket vill därför understryka att en bred dialog i samhället i arbetsprocessen med att ta fram ett regionalt utvecklingsprogram och i påföljande revideringsprocesser är nödvändig. På flera håll finns dock goda exempel på försök att bredda dialogen i RUP-processen, till exempel i Kalmar län, Skåne och Västra Götaland. I avsnitt ”Arbetet med regionala utvecklings-

program kräver god växelverkan mellan alla aktörer i samhällsplaneringen” i denna rapport behandlas detta närmare.

Det finns klara indikationer på att effekterna för kvinnor respektive män av olika alternativa regionala utvecklingar och av regionförstoring i en hel del avseenden skiljer sig åt. För att synliggöra skillnaderna är könsuppdelad statistik en viktig grund. I analyserna inför och i de regionala utvecklingsprogrammen bör skillnader i effekter och konsekvenser för kvinnor respektive män klarläggas och särredovisas tydligt. Exempel på metoder som har provats av några av landets länsstyrelser och kommuner, för att integrera jämställdhetsfrågan i fysisk planering är "3R-metoden", där 3R står för resurs, representation och realia, och användandet av checklistor som arbetats fram för att granska översiktsplaner och detaljplaner. Såväl kvinnor som män bör alltid vara väl representerade i arbetsgrupper och partnerskap, liksom olika åldersgrupper och personer med varierande etnisk bakgrund.

Det positiva tillskottet till den regionala utvecklingen av att ett ökat antal människor som tillhör olika etniska minoriteter kommer in på arbetsmarknaden behöver analyseras och redovisas i de regionala utvecklingsprogrammen. Att utnyttja denna resurs mer effektivt bidrar till god regional utveckling och tillväxt och är mycket angeläget, såväl från samhällelig integrationssynpunkt som för den enskilde och därmed för ett mer hållbart samhälle.

I rapporten "Välkommen till bostadsmarknaden! En lägesrapport om integration" (Boverket augusti 2005) belyses integration i boendet och boendesegregation i första hand i ett etniskt perspektiv.

Några exempel

För att konkretisera och säkerställa att hållbarhetsaspekterna tydliggörs i de övergripande målen i de regionala utvecklingsprogrammen utvecklas nya metoder och arbetssätt i flera regioner. Till exempel utvecklar både Region Kalmar och Region Skåne verktyg för hållbarhetsbedömningar för att kunna fördela regionala utvecklingsmedel med hänsyn till hur olika aspekter av hållbar utveckling beaktas i projektförslagen.

I Region Skåne utgör de åtta kärnområdena i den nationella strategin för hållbar utveckling en bas för ett verktyg som håller på att utvecklas. Syftet är att utforma proaktiva åtgärder genom att bland annat belysa åtgärdernas brister och visa på samband och synergier. Verktyget omfattar tre moment som ska belysa hur åtgärden förväntas bidra till att uppnå en hållbar utveckling, hur stora möjligheterna är att genomföra en åtgärd med hänsyn till lagstiftning, ekonomi, struktur och tid, samt hur åtgärden relaterar till andra styrande dokument – regionala, nationella, internationella. Därefter ges en sammanfattning och motivering av åtgärdens prioriteringsnivå.

I tillväxtprogrammet och det regionala utvecklingsprogrammet för Kalmar län sker fördelningen av projektmedel för utvecklingsinsatser efter en översiktlig bedömning av hållbarhetsaspekterna.

Bedöms åtgärden som intressant genomförs i steg två en fördjupad hållbarhetsbedömning mot en särskild checklista, varigenom de ekonomiska, ekologiska och sociala aspekterna utifrån de övergripande målen i programmen vägs mot varandra. Denna analysmetod bör kunna utvecklas vidare och testas i flera regioner som ett verktyg i arbetet med regionala utvecklingsprogram.

Boverkets förslag

- Boverket anser att det är angeläget att breda konsekvensanalyser om effekter av olika regionala utvecklingsvägar utförs i den regionala utvecklingsplaneringen, bland annat utifrån att olika individer har behov av olika lösningar under olika skeden i livet.
- Boverket anser att de regionala utvecklingsprogrammen bör konsekvensbedömas i ett brett hållbarhetsperspektiv, socialt, ekonomiskt och miljömässigt.
- Boverket vill framhålla att det finns stort behov av att erfarenheter av arbete med hållbarhetsfrågor förmedlas som goda exempel till alla län/regioner. Boverket har för avsikt att medverka till detta.
- Boverket anser det nödvändigt att användning av kollektivtrafik som strategiskt instrument för att främja såväl regionförstoring som regionintegrering ökas. Kollektivtrafiken har störst förutsättningar att öka där det finns betydande befolkningsunderlag. Genom en ökad satsning på miljövänlig kollektivtrafik i sådana områden kan miljöutrymme att använda bilen skapas i mer glesbebodda områden. Dessutom bör inrättandet av regionala mobilitetskontor främjas.
- Boverket anser att det behövs ett förstärkt nätverk på nationell nivå för att främja hållbarhetsaspekterna i det regionala utvecklingsarbetet och för att främja mellanregional samverkan och erfarenhetsutbyte. I nätverket kan bland annat diskuteras hur olika sektorsplaner medverkar till genomförandet av strategierna i de regionala utvecklingsprogrammen. Andra grundläggande frågor kan vara metoder för att bredda medborgarnas deltagande i arbetet med regionala utvecklingsprogram samt utvecklingen av ett verktyg och arbetsmetoder för att hållbarhetssäkra genomförandet. I detta arbete kan Boverket med det nyinrättade Hållbarhetsrådet fylla en viktig funktion som nationellt nav och bollplank.

- Boverket vill framhålla att i analyserna inför och i de regionala utvecklingsprogrammen bör skillnader i effekter för kvinnor respektive män särredovisas tydligt och analyseras. Boverket arbetar för närvarande med en sammanställning, i vilken det ingår en kort skrift som bland annat innehåller lämpligt utformade checklistor för bedömning av kommunala översiktsplaner och detaljplaner utifrån ett jämställdhetsperspektiv. Dessa erfarenheter och metoder bör tas tillvara och även användas inom den regionala utvecklingsplaneringen.

-

Arbetet med regionala utvecklingsprogram kräver god växelverkan mellan alla aktörer i samhällsplaneringen

Utgångspunkter och problembild

Samhällsplanering och samhällsbyggande består av flera olika och ofta separerade verksamhetsområden, kommunalt, mellankommunalt och regionalt samt på nationell nivå. För att få till stånd en optimal regional utveckling krävs ökad samordning mellan sektorer av statlig planering och bättre samverkan i dialogen mellan stat och kommun. Plan- och bygglagen (PBL) anvisar regionplan som en möjlighet. Praktiken visar dock att detta planinstrument generellt inte utnyttjas. Från kommunalt håll har framförts kritik mot bristande tvärsektoriell inomstatlig samordning och att planeringsunderlagen som följd av detta ofta behandlar utvecklingsfrågorna sektorsvis. Svensk regional utvecklingsplanering måste också vara anpassad till nordiska förhållanden. Det gäller inte minst befolkningsmässig och arealmässig regionstorlek som är annorlunda i Sverige och Norden än i Centraleuropa.

Förhållandet mellan å ena sidan kommunernas översiktsplanering enligt PBL, och den regionala utvecklingsplaneringen och det regionala utvecklingsprogrammet å den andra är delvis reglerat genom förordningen om regionalt utvecklingsarbete. Här anges att det regionala utvecklingsprogrammet ska beakta den kommunala översiktsplaneringen. I PBL förutsätts att det regionala perspektivet tas tillvara genom mellankommunal samverkan.

Länsstyrelsens uppgift som regional samordnare av de statliga myndigheternas insatser är mycket viktig och utgör en nyckelroll i planeringssystemet. Länsstyrelsen ska verka för att nationella mål som miljö kvalitetsmålen, målen för regional utveckling, transportpolitiska mål, med flera får genomslag i länet. En förutsättning för att kunna lyfta fram ett regionalt planeringsperspektiv är dock att det finns ett för ändamålet lämpligt planeringsunderlag. Länsstyrelsen ska enligt miljöbalken tillhandahålla utredningar, program och annat planeringsunderlag som finns hos statliga myndigheter. Vidare ska länsstyrelsen samordna olika samhällsintressen inom sitt statliga ansvarsområde. Länsstyrelsen ska också – oavsett om det finns kommunalt samverkansorgan, regionalt självstyrelseorgan eller inte – främja länets utveckling, noga följa länets tillstånd och underrätta regeringen om viktiga förhållanden och händelser.

Den kommunala översiktsplanen uttrycker kommunens mål och vilja bland annat när det gäller bebyggelsens utveckling, infrastruktur och den framtida användningen av mark- och vattenområden. Planen är vägledande för efterföljande beslut men inte bindande för enskilda eller myndigheter. Mot denna bakgrund ställs frågan om regionalt perspektiv och mellankommunal samordning på sin spets först i detaljplaneskedet. Länsstyrelsen har skyldighet att pröva kommunens antagandebeslut om planen inte uppfyller kraven på mellankommunal samordning.

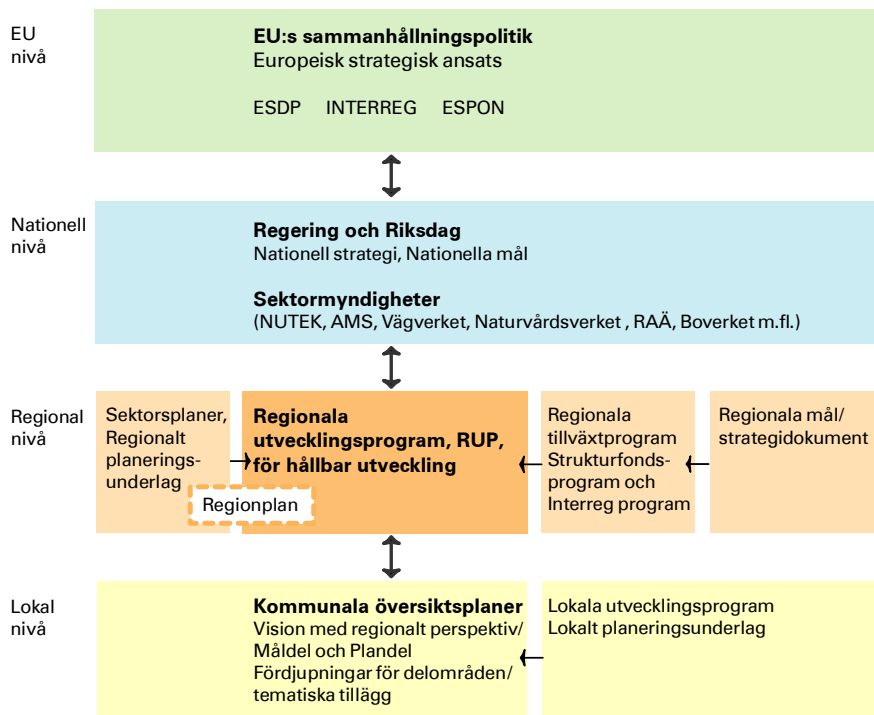
Planering för hållbar regional utveckling förutsätter bred delaktighet och samverkan i samhället. Medborgarnas kunskaper och skilda erfarenheter utgör en viktig resurs att ta tillvara. Regional utvecklingsplanering berör många vitala framtida livsbetingelser för såväl enskilda individer och hushåll, som olika grupper i samhället. Idag är det regionala utvecklingsprogrammet i många län/regioner ett nästan okänt programarbete utanför partnerskapet och de organisationer som direkt medverkar i arbetet. Översiktsplaneprocessen enligt PBL ger däremot alla medborgare och organisationer tillfälle att lämna synpunkter och påverka innehållet i den kommunala planen. Detta skulle i sin förlängning kunna tillföra arbetet med de regionala utvecklingsprogrammen en förstärkt demokratisk dimension om ett samspel kan åstadkommas. Härigenom kan det skapas förutsättningar för bättre och bredare förankring av insatser som föreslås i den regionala utvecklingsplaneringen och RUP. I anslutning till översiktsplanearbete genomför många kommuner frivilliga aktiviteter, bland annat genom uppsökande av medborgarna på deras mötesplatser och med hjälp användning av Internet. Översiktsplaneprocessen i kommunerna ger genom PBL-systemets demokratiregler och frivilliga insatser i anslutning till dessa, möjligheter att ge medborgare och organisationer tillfälle att lämna synpunkter på och diskutera innehållet även i tillväxtprogrammen och i de regionala utvecklingsprogrammen. Det är angeläget att ta till vara goda dialogerfarenheter från fysisk planering, Agenda 21-processen samt från den s.k. Bygga Bo Dialogen, bland annat "Det goda samtalet om hållbar utveckling". Det sistnämnda syftar till att med konstruktiv dialog förankra mål med olika aktörer. Bygga Bo Dialogen är en frivillig överenskommelse för hållbar utveckling mellan ett stort antal aktörer, däribland regeringen, Boverket, Naturvårdsverket, kommuner och företag inom bygg- och fastighetsbranschen.

Regionala utvecklingsprogram i ett omvärldsperspektiv - samspelet mellan EU, nationell, regional och lokal nivå i den regionala utvecklingsplaneringen

Det finns ett par dilemman i det svenska planerings- och besluts-systemet, sett i ett omvärldsperspektiv, som Boverket vill lyfta fram i diskussionen om möjligheterna att anpassa och utveckla de regionala utvecklingsprogrammen till ett effektivt instrument i den nya regionala utvecklingspolitiken. Dessa är:

1. Filosofin bakom EU:s strukturfondsprogram stämmer dåligt överens med svensk planeringstradition och ansvarsfördelning vertikalt mellan nivåerna inom samhällsplaneringen.
2. Sambanden mellan de olika planeringsnivåerna är idag inte utvecklade för att ge den regionala utvecklingsplaneringen och de regionala utvecklingsprogrammen tillräcklig stadga i dialogen mellan EU-nivån, den nationella, den regionala och den lokala nivån. Särskilt den kommunala översiktplaneringens strategiska innehåll (ingår i PBL-kommitténs pågående arbete), ansvarsförhållandena mellan staten och kommunerna (ingår i Ansvarskommitténs pågående arbete) och de demokratiska processerna (ingår i regeringens RUP-uppdrag) behöver utvecklas för att ge de regionala utvecklingsprogrammen ett bredare och politiskt bättre förankrat kommunalt underlag.

I figuren belyses det regionala utvecklingsprogrammets plats, insatt i ett större sammanhang. I den följande texten kommenteras figuren.

EU-nivån och den nationella nivån i ett regionalt utvecklingsperspektiv

Inom den europeiska kommissionen pågår ett arbete med att förankra genomförandet av den tredje rapporten för EU:s sammanhållningspolitik i en förhandling mellan medlemsstaterna om en gemensam europeisk strategisk ansats. Avsikten är att samtliga länder ska ta fram en nationell strategi som syftar till att gemensamt uppnå de europeiska målen. Förutom målen om konvergens och sysselsättning (Lissabonagendan) samt miljö (Göteborgsagendan) ska det nya målet inom sammanhållningspolitiken - den territoriella dimensionen - behandlas. Den övergripande utmaningen är att främja en geografiskt balanserad utveckling med mål för ekonomisk, social och ekologisk hållbar utveckling inom EU. Den territoriella dimensionen inom strukturfonderna utvecklas delvis parallellt inom en särskild arbetsgrupp. Arbetet syftar till en fördjupning av den europeiska fysisk/ rumsliga ("territoriella") utvecklingsplaneringen (ESDP) med alla 25 EU-länder involverade. Till stöd för ESDP-arbetet har forskarnätverket ESPON skapats. Detta nätverk fokuserar på utveckling av kunskap och analysmetoder för den territoriella aspekten av sektorspolitiken, demografiska trender, stadsutveckling, resurser för forskning och utveckling, miljöförhållanden m.m. för att åstadkomma en bättre balans i utvecklingen av stads- och ortsstrukturer samt i användningen av mark- och vattenområden. Inom regeringskansliet övervägs för närvarande om det finns behov av ett samlat grepp beträffande den rumsliga utvecklingsplaneringen i landet, relaterad till den europeiska nivån och hur ett sådant arbete i så fall ska relateras till den pågående processen för utveckling av nationella strategier för vart och ett av EU-länderna.

Det samlade resultatet av regeringsuppdraget om regionala utvecklingsprogram kommer att utgöra ett värdefullt underlag för den nationella strategin. Det är därför viktigt att den regionala utvecklingsplaneringen kan utvecklas så att den ger de regionala impulser som behövs i en utvecklade dialog med regeringen om innehåll och prioriteringar i en nationell strategi. Regeringspolitikens anpassning till de regionala förutsättningarna bör således ske i ett samspel mellan lokal, regional och nationell nivå. I denna dialogprocess behövs en förstärkning av den lokala medverkan, eftersom strukturfondsperspektivet inte helt stämmer överens med den svenska traditionen av översiktlig samhällsplanering, där kommunerna har det största ansvaret för den fysiska planeringen.

Regional och kommunal nivå

Arbetet med regionala utvecklingsprogram har sin hemvist på den regionala nivån. Detta betyder dock inte att andra beslutsnivåer saknar intresse – tvärtom. Såväl kommunernas planering, som redovisning av statliga sektorsintressen är helt nödvändiga underlag för arbetet. Länsstyrelserna har här ett särskilt ansvar att ta fram statliga och regionala planeringsunderlag och samordna de statliga intressena. Länsstyrelsen är dessutom huvudman för det regionala

utvecklingsprogrammet i många län. Hur samspelet mellan de olika beslutsnivåerna ska vara beskaffat och hur relevanta sektorsmyndigheter ska medverka är en av grundstenarna i metodutvecklingen. Den nya generationen regionala utvecklingsprogram kommer sannolikt att ha karaktären av utvecklingsstrategier för respektive län/region. De måste kopplas ihop med en rad verksamhetsområden och genomföras i samverkan med många olika insatser på lokal och regional nivå. Detta har tydligt framkommit i Programkomplexgruppens analyser. Länens/regionernas regionala utvecklingsprogram är samtidigt ett förhandlingsunderlag med staten.

Eftersom den fysiska samhällsplaneringen i huvudsak sker enligt plan- och bygglagen med ett tydligt kommunalt ansvar är kommunernas översiktsplanering av stor vikt i relation till det regionala utvecklingsprogrammet. Det gäller främst de delar av översiktsplanen och dess fördjupningar som behandlar strukturella frågor. Även tematiska delstudier med strategiska ställningstaganden till bl.a. bostadsbyggande, större serviceanläggningar (till exempel extern handel), lokalisering av högre utbildning, infrastruktursatsningar m.m. behöver behandlas i de regionala utvecklingsprogrammen. Det är i detta sammanhang särskilt viktigt att behandla frågor som har betydelse i ett mellankommunalt eller regionalt perspektiv. Det pågår också intressanta utvecklingsarbeten i ett antal kommuner med lokala visioner eller utvecklingsprogram. Dessa kan vara integrerade i översiktsplaneprocessen eller tas fram utanför denna process.

I Boverkets regeringsuppdrag om att vidareutveckla metodiken för ortsanalyser är bebyggelsestrukturens utveckling en central fråga. Samverkan mellan städer/tätorter inom pendlingsavstånd har en avgörande betydelse för att uppnå vidgade lokala arbets- och bostadsmarknader, tillgång till service och god livsmiljö. Det är därför mycket angeläget att behandla sambanden mellan olika tätorters långsiktiga utveckling i de regionala utvecklingsprogrammen. Delaktighet i ortsanalyser från organisationer/föreningar och medborgarna är också grundläggande. Lokala tätortsanalyser skulle ge förutsättningar för ett gemensamt kunskapsunderlag med fysisk/rumslig dimension för de regionala utvecklingsprogrammen och den enskilda kommunens översiktsplanering.

Regeringen har utsett fyra län/regioner att medverka i arbetet med regeringsuppdraget som pilotlän/regioner: Jämtland, Värmland, Kalmar län och Skåne. Dessa har delvis skilda förutsättningar och erfarenheter vad gäller arbetet med de regionala utvecklingsprogrammen. Region Skåne är en av de två försöksregionerna med regionala självstyrelseorgan och har under våren 2004 genomfört sitt andra programarbete ("Skånsk livskraft"). Regionförbundet Kalmar län, som är kommunalt samverkansorgan, har långvarig erfarenhet av arbetet mot bakgrund av att det är det fjärde regionala utvecklingsprogrammet för Kalmar län som just nu utarbetas. Jämtlands län representerar de län där det inte har bildats något kommunalt samverkansorgan och där länsstyrelsen har det

sammanhållande ansvaret för arbetet. Programarbetet i Värmland bygger i praktiken på ett delat ansvar mellan länsstyrelsen och kommunalförbundet Region Värmland, som inte formellt är kommunalt samverkansorgan i lagens mening. Tidigare erfarenheter har följaktligen i olika utsträckning betydelse för hur programarbetet utformas och bedrivs. Antingen bygger aktörerna vidare på den praktik och vana som har utvecklats under tidigare planeringsomgångar (Kalmar och i viss utsträckning Skåne) eller faller de tillbaka på lärdomar från andra tidigare processer inom det regionala utvecklingsarbetet än som avsett RUP (Värmland, Jämtland).

Erfarenheterna från pilotlänen/regionerna visar följaktligen på stora olikheter. Detta är till stor del naturligt, eftersom det regionala utvecklingsprogrammet behandlar länets/regionens utvecklingsförutsättningar. Boverket anser dock att det krävs viss jämförbarhet mellan de olika länens/regionernas program och viss samtidighet i redovisningen av programmen med hänsyn till att programmet bör vara underlag för dialog och förhandling med regeringen vad gäller fördelningen av vissa nationella ekonomiska medel till regionerna. I bilaga 2 finns en jämförande analys av de fyra pilotlänen/regionernas arbeten med regionala utvecklingsprogram.

Boverkets reflektioner angående önskvärd utveckling

Det erfordras ett ytterligare närmande till varandra mellan ekonomisk utvecklingsplanering och fysisk samhällsplanering i en mer integrerad hållbar regional utvecklingsplanering. Idealet vore en betydligt mer integrerad samhällsplanering, d.v.s. en strategisk planering som i mycket större utsträckning än idag är ett samarbete mellan de olika nivåerna och sektorerna, där olika utvecklingsprogram och plandokument genereras ur en gemensam samhällsbyggnadsprocess insatt i ett europeiskt perspektiv. Boverket anser att det behövs en god och utökad växelverkan mellan olika planeringsnivåer och sektorer för att helhetssyn och en god samhällsutveckling ska kunna uppnås.

De mellankommunala beroendena har ökat under de senaste decennierna, vilket ställer krav på förbättrad mellankommunal och regional samordning och planeringssamverkan. Utöver för den enskilda kommunen är det en viktig uppgift för länsstyrelsen som statlig regional myndighet att verka för detta.

Det regionala utvecklingsprogrammet är enligt prop. 2001/02:4 "paraplydokument" för bl.a. de regionala tillväxtprogrammen och därmed en bas för fördelningen av statliga pengar och vägledning till regional utveckling via regionala tillväxtprogram och andra delprogram. Det ligger i detta att det regionala utvecklingsprogrammet är ett viktigt underlag för dialog och förhandling med regeringen. Dessutom är det ett samlat utvecklingsprogram för länet/regionen, genom vilket kommunerna i samverkan med länsstyrelsen, andra

regionala organ och partnerskap kan stimuleras till medverkan för en gynnsam utveckling av regionen. Utan en förstärkt och återkommande dialog med den nationella nivån kan sannolikt inte ambitionerna i det regionala utvecklingsarbetet lokalt/regionalt följas upp på ett framgångsrikt sätt. En utvecklad samverkan mellan regional och nationella nivån lyfts fram i prop. 2001/02:4. För en sådan stärkt dialog mellan regional och nationell nivå kan ett utvecklat strategiskt och sektorövergripande nationellt underlag vara väsentligt. Det skulle ge tydliga statliga riktlinjer för hantering av målkonflikter i den regionala planeringen och för att realisera en strategi för nationell hållbar utveckling, omfattande alla delar av landet, som väger samman olika hållbarhetsaspekter.

De befintliga regionala utvecklingsprogrammen har, och även kommande program kan på motsvarande sätt förväntas få, ett brett innehåll, som berör många olika verksamhetsområden. Därför är det naturligt att de blir föremål för breda konsekvensbedömningar i hållbarhetsperspektiv, såväl ekonomiskt som socialt och miljömässigt. Härigenom kan också överdriven byråkratisering av sådana bedömningar undvikas och medborgarengagemanget öka.

Programmen berör alla grupper i samhället: kvinnor, män, människor med olika etniskt ursprung och människor i olika åldrar. Därför är det angeläget och naturligt att dessa grupper är representerade och tar del i olika delar av arbetet.

Översiktsplaneringen har i ett ökande antal kommuner fått mer uttalat framtidsperspektiv och har fått ökad inriktning på utvecklingsfrågor. Den används mer och mer som verktyg i kommunernas strategiska planering. Metoder som visioner och/eller scenarier och "back-castingteknik" kommer ofta till användning. Det är därför angeläget att den fysiska planeringen kan berika den regionala utvecklingsplaneringen och länets/regionens utvecklingsprogram, så att även kommunernas behandling av framtids- och utvecklingsfrågor fångas upp i större utsträckning i det regionala utvecklingsarbetet. Vidare är en förankring av det regionala utvecklingsprogrammet i var och en av länets/regionens kommuner en nödvändig förutsättning för kommunernas aktiva deltagande i att förverkliga programmet.

Det behövs följaktligen en närmare samverkan mellan arbetet med det regionala utvecklingsprogrammet och kommunernas översiktsplanarbete. I Boverkets rapport "Angeläget möte mellan regionalt utvecklingsarbete och fysisk översiktsplanering" (maj 2005) redovisas flera fallstudier. Ett intressant exempel är att i Vimmerby kommun tar man fram ett lokalt utvecklingsprogram (LUP) inom ramen för den nya översiktsplanen. Detta har i viss utsträckning skett i dialog med Regionförbundet Kalmar län, som har det regionala utvecklingsansvaret i länet. Oavsett om kommunala utvecklingsprogram tas fram inom eller vid sidan av den fysiska översiktsplaneringen visar detta exempel på det uppenbara sambandet vad gäller regionalekonomisk utveckling och fysiska strukturer (tätortsutveckling, vägar, järnvägar mm).

I Västra Götalands län har dialogprocesserna mellan regional nivå (Västra Götalandsregionen), delregional nivå (Göteborgsregionen, Sjuhäradsbygden, Fyrbodalen och Skaraborg) och kommunal nivå varit mycket aktiva. Boverket har särskilt belyst exemplet Göteborgsregionens kommunalförbunds välutvecklade regionplanedialog med sina medlemskommuner, i vilken såväl fysisk planering som regionalekonomiska utvecklingsfrågor har ingått. Ett annat exempel är Region Skåne, som har genomfört liknande dialogprocesser med kommunerna i Skåne län. I Västerbotten arbetar de mellankommunala sammanslutningarna E12-alliansen och Umeåregionen bl.a. med samverkan om regional och interregional utveckling genom stråkplanering och genom projekt inom ramen för EU:s Interreg. Boverket har beskrivit och analyserat detta närmare i rapporten "Sektorssamordning! Exempel från mellankommunalt och regionalt samarbete inom fysisk samhällsplanering" (augusti 2003).

Dessa exempel visar på några olika tillvägagångssätt i närmandet av regionalekonomiskt utvecklingsarbete och fysisk samhällsplanering.

För att det regionala utvecklingsprogrammet i framtiden ska kunna fylla sin dubbla uppgift, att dels verka för att nationella mål får genomslag, dels främja länets samlade utveckling, måste det planeringsunderlag som länsstyrelserna tillhandahåller utvecklas. Länsstyrelserna har en viktig roll bl.a. när det gäller att företräda nationella mål och statliga intressen på regional nivå. Boverket utvecklar detta närmare i det följande avsnittet "Regionala utvecklingsprogram och fysisk struktur".

Boverkets förslag

- Boverket vill som en viktig utgångspunkt framhålla att det krävs ett ytterligare närmande till varandra mellan ekonomisk utvecklingsplanering och fysisk samhällsplanering i en mer integrerad regional utvecklingsplanering för hållbar regional utveckling.
- Slutsatser behöver dras på nationell nivå om det sammanlagda resultatet av de regionala utvecklingsprogrammen. Målkonflikter behöver belysas och prioriteringar göras, som underlag för vidare beslut om genomförande. Det behövs ytterligare utvecklingsinsatser, utöver det i anslutning till detta regeringsuppdrag bedrivna första steget, "Sverigebilden", som består av exempel avseende Skåne och Jämtland.
- Boverket menar att den enskilda kommunens ställningstagande till det regionala utvecklingsprogrammet behöver byggas under och behandlas i kommunens översiktsplanering.
- Boverket anser att det är angeläget att ta till vara erfarenheter från översiktsplaneprocessen enligt PBL, inklusive uppsökande av medborgarna på deras egna mötesplatser och interaktiv användning av Internet, Agenda 21-processen och Bygga Bo Dialogen,

eftersom det regionala utvecklingsprogrammet i många län/regioner är ett bland medborgare och organisationer otillräckligt känt program.

- I de pågående diskussionerna inom PBL-kommittén har det mellankommunala och regionala perspektivet analyserats i relation till arbetet med den regionala utvecklingsplaneringen. Boverket anser att en förstärkning av det mellankommunala planeringssamarbetet är angelägen. Boverket vill i detta sammanhang framhålla att länsstyrelsens uppgift som regional samordnare av de statliga myndigheternas insatser är av avgörande betydelse i planeringssystemet enligt plan- och bygglagen.
- Boverket anser att den finns anledning att analysera länens/regionernas olika arbetssätt med inriktning på att sprida erfarenheter och verka för vidareutveckling av processen.
- Boverket vill framhålla att det, med hänsyn till de aspekter som behandlas i de regionala utvecklingsprogrammen, är nödvändigt att personer med kompetens i fysisk samhällsplanering, såsom fysiska planerare/arkitekter/landskapsarkitekter eller motsvarande ingår i arbetsgrupper och partnerskap i arbetet med regionala utvecklingsprogram.
- Boverket vill understryka betydelsen av att såväl kvinnor som män alltid är väl representerade i arbetsgrupper och partnerskap, liksom olika åldersgrupper och människor med invandrarbakgrund.

Regionala utvecklingsprogram och fysisk struktur

Utgångspunkter och problembild

I regional utvecklingsplanering ingår generellt sett dels de ekonomiska näringslivsorienterade utvecklingsfrågorna, dels de fysiska/ rumsliga ("territoriella") samhällsplaneringsfrågorna. Den gemensamma utgångspunkten för svensk regional utvecklingsplanering är att bidra till att uppnå målet om hållbar utveckling. Också inom EU-arbetet avses den "territoriella" dimensionen förstärkas under nästa programperiod. Den fysiskt/ rumsliga dimensionen är till sin natur geografisk och handlar om fysiska strukturer. Exempel på sådana strukturer är kommunikationsleder, grönstruktur, bebyggelsemönster och bostadsutbyggnad, tätortsstruktur etc. Städer samspelar i sin regionala omgivning med andra städer i flerkärniga strukturer och med omgivande landsbygd.

Det finns också fysiska strukturfrågor och miljöproblem som är hinder för en god regional utveckling och därmed kan behöva identifieras, analyseras och diskuteras i den fysiska samhällsplaneringen. Lösningar på problemen kan sökas i åtgärder med stöd av såväl fysisk planering och miljölagstiftning som regionalekonomiska insatser.

Också kollektivtrafiken har en fysisk dimension. Av naturliga skäl är dock trafikeringen avgörande för effekten av sådana infrastrukturinvesteringar. Uppbyggnad av en attraktiv, väl fungerande och konkurrenskraftig kollektivtrafik med korta restider och god turtäthet ger väsentligt förbättrade förutsättningar för hållbar regional utveckling. Det är därför av särskild vikt att uppmärksamma kollektivtrafikens behov i ett tidigt skede i planeringen. I Boverkets rapport "Hållbara städer och tätorter i Sverige – förslag till strategi" (augusti 2004) framhålls att miljöanpassning och fysiskt/rumslig planering för hållbara strukturer förutsätter och gynnar varandra ömsesidigt.

Det finns flera intressanta exempel som tydligt visar på kollektivtrafikens betydelse för en ekonomiskt, socialt och miljömässigt god regional utveckling. Ett sådant exempel på kollektivtrafikens betydelse för regionförstoring är utbyggnaden av Svealandsbanan. Denna satsning på regional tågtrafik har bl.a. medfört utökad arbetsmarknad och förbättrad tillgänglighet till högre utbildning. Andra tågtrafiksatsningar som bidrar till bättre integrering inom en region, är exempelvis Pågatågen i Skåne. Här har samspelet mellan orterna i regionen ökat och numera kan goda boendemiljöer i de mindre orterna kombineras med de större orternas arbetsplats- och utbildningsutbud. Kollektivtrafiken kan även ha stor betydelse i

vissa mer glest befolkade områden, som exempelvis "Kuxaprojektet" i Ockelbo kommun visar. Där samordnas kommunernas samhällsbetalda resor (skolskjuts, färdtjänst) med linjetrafiken till en enhetlig trafiklösning. För att informera om kollektivtrafikfrågor och samordna åtgärder och projekt finns det idag lokala mobilitetskontor på flera håll i landet. I Skåne finns det planer på ett regionalt mobilitetskontor. I bilaga 3 behandlas kollektivtrafikens betydelse ytterligare och fler exempel redovisas.

I vårt land har kommunerna huvudansvaret för den fysiska planeringen. I ett ökande antal kommuner har den fysiska översiktsplaneringen fått en inriktning på utvecklingsfrågor. Enligt PBL ska kommunernas planläggning bl. a. främja en ändamålsenlig struktur. Hänsyn ska tas till förhållandena i angränsande kommuner. Den enskilda kommunen är i sådana avseenden en del i en större regional struktur. I en del fall sträcker sig dessa strukturer i funktionella regioner. Det krävs då planeringssamverkan i ett storregionalt perspektiv över administrativa gränser.

Analysen i de av Boverket publicerade underlagsrapporterna visar emellertid att fysiskt/rumsliga planeringsunderlag från översiktsplaneringen generellt sett i dag utnyttjas i mycket liten utsträckning i den regionala utvecklingsplaneringen. Det är anmärkningsvärt med hänsyn till de gemensamma frågor som behandlas i många översiktsplaner.

I Boverkets rapport "Angeläget möte mellan regionalt utvecklingsarbete och fysisk översiktsplanering" (maj 2005) redovisas bland annat Örnsköldsviks kommuns nära samverkan i översiktsplaneringen med järnvägsplaneringen beträffande Botniabanan. Denna järnväg är ett intressant exempel på regionförstoring. Den kommande trafiken på banan blir avgörande för effekten av investeringen. Den nära samverkan mellan kommunen och Banverket innebar att delar av de analyser och utredningar som normalt ingår i järnvägsplaneringen kunde utföras i översiktsplaneprocessen. Detta medförde också mer av dialog med organisationer och medborgare, vilket bland annat återspeglas i få överklaganden och för en delsträcka att ett initiativ från medborgarna till en alternativ sträckning kommer att förverkligas.

Boverkets reflektioner angående önskvärd utveckling

Det skulle stärka och göra svensk regional utvecklingsplanering mer fullödig om utvecklade underlag beträffande fysiska strukturer togs fram för och användes i de regionala utvecklingsprogrammen. I exempelvis Skåne och Östergötland avser man använda analytiska sammanställningar av kommunernas översiktsplaner.

Boverket anser att det planeringsunderlag som länsstyrelserna tillhandahåller behöver utvecklas. Bland annat av vad som framkommit i den pågående översynen av PBL framgår att det finns

behov av en bättre samordning och regional anpassning av nationella mål och statliga intressen i form av ett sektorssamordnat regionalt planeringsunderlag. Det behöver utvidgas ämnesmässigt för att fånga nationella mål och regionala frågor av betydelse för länet. Det behöver också anpassas efter det geografiska verksamhetsområde som planeringsuppgiften kräver, oavsett administrativa gränser, dvs. anpassas till olika funktionella regioner. Detta kan leda till ett ökat behov av samverkan mellan flera länsstyrelser för att ta fram länsövergripande planeringsunderlag, så som skett i t.ex. Stockholm-Mälardalsregionen. I PBL behövs ett förtydligande att länsstyrelsen ska vara skyldig att tillhandahålla och till kommunerna förmedla ett sådant underlag.

Det behöver följaktligen utvecklas lättåtkomliga regionala, nationella och internationella underlag som visar förutsättningar och utvecklingstrender. En viktig ambition är att kunna analysera den regionala utvecklingsplaneringen även i ett nationellt perspektiv. Omvänt behöver länsstyrelser, andra regionala organ och centrala myndigheter information om kommunernas planer, bedömningar om utvecklingstendenser samt anspråk på mark- och vattenområden. Inom ramen för "Långsiktig plan för Lantmäteriets informationsförsörjningsverksamhet" ingår bl.a. nationell samordning genom "Nationell Infrastruktur för geografisk information". Boverket har nyligen gjort en förstudie om hur behovet av bättre tillgång till geografisk information för samhällsplanering och hållbar utveckling samt ett smidigt utbyte av planer och planeringsunderlag av olika slag skulle kunna tillgodoses via en internetbaserad tjänst, "Planeringsportalen". Den är tänkt att vara gemensam för berörda myndigheter och organisationer. Avsikten är att det bland annat ska vara möjligt att sammanställa delar av kommunernas översiktsplaner, vilket behövs för den regionala utvecklingsplaneringen. Tanken är också att till "Planeringsportalen" knyta representanter från ett antal myndigheter med uppgift att gemensamt verka för att det produceras utvecklade "nationella planeringsunderlag", d.v.s. för den kommunala och regionala samhällsplaneringen särskilt relevanta analyser av trender och tendenser på nationell och internationell nivå.

Som inledning till en formell planering enligt PBL och de skilda trafiklagarna, sker på sina håll i landet en "stråkplanering" med aktörer från olika verksamheter och nivåer över administrativa gränser. Ett exempel på detta är E12-alliansens och Umeåregionens utvecklingsplanering i Västerbotten, vilken Boverket beskrivit och analyserat närmare i rapporten "Sektorssamordning! Exempel från mellankommunalt och regionalt samarbete inom fysisk samhällsplanering" (augusti 2003).

Stråkplanering avser ofta inte endast en enda kommun, vilket kräver uppmärksamhet på de demokratiska problem som detta kan innebära. Det är angeläget att medborgarna i ökad utsträckning ges möjlighet till att vara med i planeringsdialogen om de regionala utvecklingsinsatserna. Planeringen syftar till att lokalisera bostäder,

service och andra verksamheter i närheten av ”stråket”, som en potentiell utvecklingszon, för att härigenom effektivisera investeringar och skapa en god tillgänglighet. Denna typ av planering kan betraktas som en fysisk/rumslig illustration till en del av ett regionalt utvecklingsprogram. Även i dessa fall är länsstyrelsens uppgift som samordnare av statliga myndigheters insatser mycket viktig. Det är viktigt att länsstyrelsens regionala planeringsunderlag tas till vara och används i denna typ av planeringsinsatser.

Boverket anser att det är angeläget att det skapas förutsättningar för en attraktiv, väl fungerande och konkurrenskraftig kollektivtrafik. Ett led i detta är att i regionalt perspektiv peka ut stråk och knutpunkter som är strategiskt viktiga för att åstadkomma en bra kollektivtrafikförsörjning. Detta har stor betydelse för en hållbar regional utveckling.

Boverkets förslag

- Boverket anser att regionala fysiska strukturer behöver analyseras i RUP-arbetet utifrån ett utvecklat planeringsunderlag och redovisas i de regionala utvecklingsprogrammen. Tonvikt bör läggas på följande tre huvudaspekter:
 - En strategi för ett samverkande Orts- och trafiksystem: i en konkurrenskraftig och samtidigt hållbar region behöver de olika orterna fungera tillsammans, till exempel vad avser arbetsmarknad, näringsliv, utbildning och bostadsförsörjning. Särskild kraftsamling bör i detta perspektiv göras för att bygga upp och vidmakthålla en god kollektivtrafik.
 - En strategi för förvaltandet av regionalt viktiga natur- och kulturmiljöresurser: i arbetet bör ingå både att kartlägga områden och att utforma riktlinjer för hur de kan och bör brukas, lyftas fram och stärkas för att bidra till en positiv utveckling av regionens olika delar.
 - Utpekande av strategiskt viktiga platser eller stråk för olika utvecklingsändamål: på basis av resultatet av de två föregående punkterna identifieras områden som i det regionala perspektivet har särskilt goda förutsättningar som utvecklingsområden. Det kan exempelvis vara områden intill noder i trafiksystemet, stråk utmed de större vägarna, strategiska stråk och knutpunkter för kollektivtrafiken eller områden av särskild betydelse för utveckling av turism. Den sammanvägda och eftersträfvade rumsliga strukturen, som avses ligga till grund för överväganden om mer konkreta åtgärdsförslag, behöver sammanfattas på kartbild/”principbilder” i det regionala utvecklingsprogrammet.

- Boverket anser vidare att länsstyrelsens ansvar för att tillhandahålla ett sektorssamordnat och aktuellt planeringsunderlag som redovisar nationella mål och statliga intressen, som ska beaktas i kommunernas fysiska planering, behöver förtydligas i PBL. Detta underlag kan också ha stor betydelse för det regionala utvecklingsarbetet och de regionala utvecklingsprogrammen. Det kan finnas skäl att planeringsunderlaget tas fram i dialog med berörda kommuner. Planeringsunderlaget ska också redovisa om det finns behov av samverkan mellan kommuner för att tillgodose nationella och statliga intressen.
- Boverket vill framhålla att ett sätt att öka det demokratiska inflytandet i stråkplanering kan vara att genomföra sådan planering i form av en fysisk regionplan på delregional nivå.
- Boverkets förstudie om hur behovet av bättre tillgång till geografisk information för samhällsplanering och hållbar utveckling samt ett smidigt utbyte av planer och planeringsunderlag av olika slag visar att detta skulle kunna tillgodoses via en internetbaserad tjänst, "Planeringsportalen", gemensam för berörda myndigheter. Portalen är tänkt att kunna vara ett naturligt steg i Lantmäteriverkets utvecklingsarbete för att skapa en "nationell infrastruktur för geografisk information". Ett förverkligande av Boverkets och Lantmäteriverkets förslag skulle kunna ha stor betydelse för informationsförsörjningen för arbetet med de regionala utvecklingsprogrammen

.

Boende och bostadsförsörjning i ett regionalt perspektiv

Utgångspunkter och problembild

Ett gott och ändamålsenligt boende är en viktig förutsättning för livskvaliteten. Det har också blivit allt tydligare att tillgången på bostäder är en viktig tillväxtbetingelse. Nyttänkande beträffande bostäder och boendemiljöer ses alltmer som instrument för att göra en ort, kommun eller region attraktiv. Det har blivit ett viktigt medel för att främja näringslivsutvecklingen genom att erbjuda bostäder och boendemiljöer som efterfrågas särskilt.

En allt mindre andel av alla flyttningar kan hänföras till direkta arbetsmarknadsskäl. Boendepreferenser har blivit en allt viktigare förklaringsfaktor till flyttningar. Bostaden blir utgångspunkten för individens lokala arbetsmarknadsregion. Bostadsförsörjningen har därmed i allt fler fall blivit regional. Det kan ha stor betydelse för tillväxten i en region att kommunerna gemensamt kan åstadkomma den bostadsstruktur och bostadsmarknad som god tillväxt och livsmiljö kräver.

Rapporten "Stockholm-Mälarenregionen Sveriges tillväxtmotor – En långtidsutredning" (november 2004) av länsstyrelserna i Stockholms, Sörmlands, Uppsala, Västmanlands och Örebro län, visar tydligt att en brist på bostäder är ett hot mot tillväxten, liksom att priserna på bostäder och produktionskostnaderna är av avgörande betydelse. Idag är det emellertid inte vanligt med samarbete mellan kommuner när det gäller boende och bostadsutbyggnad. En anledning till detta kan vara att många kommuner uppfattar det så, att det inte på kort sikt finns tillräckliga ekonomiska incitament för en sådan samverkan. Ur ett samhällsekonomiskt perspektiv kan detta i många fall innebära en suboptimering. Detta kan vara ett lika stort hinder som brist på finansiering. Det kan också hindra ett adekvat utnyttjande av befintligt bostadsbestånd på landsbygden och i mindre tätorter.

Som visas bl.a. i landshövding Mats Hellströms redovisning i april 2003 av ett regeringsuppdrag "Vägskalet för bostadsbristen – Trafikinfrastruktur öppnar för 56 000 nya bostäder i Stockholms län" finns det områden som, med hänsyn till belägenhet och till mycket goda förutsättningar i övrigt, skulle vara synnerligen lämpliga för bostadsbyggande, men där vägnät och i vissa fall även spår/spåranordningar har otillräcklig kapacitet för transporter efter en utbyggnad. För många kommuner kan det vara ekonomiskt betungande att utföra eller medfinansiera sådana utbyggnader av kommunikationerna. Det gäller även exempelvis det mer "finmaskiga" vägnätet.

Boverket konstaterade i rapporten "Bostadsmarknaden i Skåne" att bostadsmarknaden behöver ses i regionalt, kommunövergripande perspektiv. I rapporten konstaterades att fler bostäder måste byggas i regionen för att en positiv utveckling för regionen, vad gäller näringsliv och inom andra områden inte ska försvåras. Avstånden tidsmässigt i Skåne är inte större än att det redan i dag oftast är möjligt att bo i en kommun och arbeta i vilken annan skånsk kommun som helst. Hela Skåne kan därför ses som en enda bostadsmarknad och det ligger i alla skånska kommuners intresse att bidra till att utveckla Skåne som region ännu mer från boendesynpunkt. För att i ett regionalt perspektiv kunna tillgodose efterfrågan på bostäder vad gäller läge, antal, upplåtelseform och lägenhetstyp behöver kommunerna samverka väl. I bilaga 4 finns en sammanfattning av Boverkets Skåneuppdrag, i vilket rapporten "Bostadsmarknaden i Skåne" ingår.

Ett intressant exempel på delregional nivå är att i det tätbefolkade sydvästra Skåne samverkar tio kommuner om bl.a. boendefrågor i ett informellt nätverk, Samverkan Skåne Sydväst, SSSV, genom regelbundna träffar och diskussioner mellan kommunledningarna om vissa kommunövergripande utvecklingsfrågor. SSSV antog hösten 1998 som mål för sin verksamhet att bl.a. verka för och stödja Skånes utveckling till en sammanhållen regional enhet och att öka det interna samarbetet mellan kommunerna även i andra kommunala angelägenheter. I samarbetet övervägs bl.a. kommunernas bostadsplanering. Rapporten "SSSV-kommunernas översiktsplaner – en sammanställning 2002" ger en samlad bild av SSSV-kommunernas planeringsvisioner och utbyggnadsplaner. I rapporten pekas på att det finns många attraktiva boendemiljöer i regionen och de speciella boende- och livsmiljöerna tas upp som en av regionens viktigaste tillgångar. Det stryks under att möjligheten att resa mellan tätorterna är en viktig mellankommunal planeringsfråga. Inom SSSV diskuteras att utveckla samarbetet om gemensamma bostadsförsörjningsfrågor ytterligare. Man har bland annat anordnat seminarier om hur man i SSSV-området kan lösa framtida bostadsproblem.

SSSV-kommunernas gemensamma överväganden om kommunikationerna inriktas på att ge förslag på ny- och utbyggnad av spår-bunden kollektivtrafik. Det är främst en utökad lokaltrafik med s.k. Pågatåg, som kommunerna planerar för. Boendefrågorna tydliggörs genom att SSSV-kommunernas samlade utbyggnadsområden och planerade nya bostäder i översiktsplanerna redovisas. Markreserverationer för cirka 60 000 lägenheter med en tidshorisont mellan 10–40 år redovisas. Det pekas även på att utbyggnad utan större restriktioner emellertid kan äventyra de speciella kvaliteter som de attraktiva boendemiljöerna utgör. I rapporten framhålls även intresset för samverkan, bl.a. om boendefrågor, i hela Öresundsregionen genom närheten till Själland och Köpenhamn.

Också i andra delar av landet finns enstaka exempel på viss mellankommunal samverkan om boendefrågor, t.ex inom Höglandets kommunalförbund (Nässjö och dess grannkommuner) och i Västerbotten mellan främst Umeå och Vännäs.

Boverkets reflektioner angående önskvärd utveckling

Boverket vill erinra om att bl. a. analyserna från verkets genomförda projekt "Bo lokalt – planera regionalt" (mars 2004) tydligt visar att det - trots att bostadsförsörjningen i allt väsentligt är en kommunal angelägenhet - är nödvändigt att anlägga ett regionalt perspektiv. I bilaga 5 finns en sammanfattning av projektrapporten.

Det gäller att regionen som helhet kan erbjuda en variation av olika boendeformer för att både kunna dra till sig och behålla kvalificerad arbetskraft. Det är därför i många fall en nödvändig förutsättning att kommunerna samarbetar nära och kompletterar varandra i samverkan om sina ofta något olika förutsättningar vad gäller boende.

Genom att det i flera regioner, särskilt i storstadsområdena och i regionerna kring flertalet övriga universitets- och högskoleorter, är brist på bostäder blir samverkan för en gemensam bostadsmarknad en förutsättning för att man ska kunna lösa problemen. En geografiskt större och mer integrerad boende- och arbetsmarknad ställer bl.a. krav på att bättre regionalt underlagsmaterial tas fram.

Boverkets förslag

- Som resultat av projektet "Bo lokalt – planera regionalt" har ett antal aktuella förslag av betydelse för regional utvecklingsplanering formulerats.
 - Det behövs en bättre samverkan mellan nationella investeringar i kommunikationer och stöd till bostadsbyggandet.
 - Det är angeläget med en bättre nationell statistik, som kan brytas ner på regional nivå.
 - Sociala konsekvenser av regionförstoring behöver studeras och utvärderas.
 - Regionalt planeringsunderlag för bostadsförsörjningen efterlyses av samtliga aktörer, även marknadens. Detta bör vara en uppgift för länsstyrelserna att ta fram. Framförallt behövs prognosmaterial, som är användbart på kommunal nivå. Överblick över bostadsbeståndet saknas både på lokal och regional nivå, men behövs för att bedöma ombyggnadsbehov och vilken typ av nya bostäder som behöver byggas som komplement till de befintliga.

- I varje region/län föreslås samverkansorganet/länsstyrelsen ta fram regionala riktlinjer för bostadsförsörjningen utifrån det storregionala perspektivet. Dessa regionala riktlinjer bör ingå som en del i de regionala utvecklingsprogrammen.
- Boverket vill även särskilt framhålla, att goda kommunikationsstrukturer och kollektivtrafik i ökad utsträckning behöver samplaneras med bostadsfrågorna inom ramen för arbetet med det regionala utvecklingsprogrammet med stöd bland annat av den kommunala fysiska planeringen.
- Kommunerna har i många fall minskat sina resurser och därmed sin kompetens när det gäller att arbeta med bostadsförsörjningsfrågor. För att öka kunskapsnivån hos kommunerna driver Boverket projektet "Planeringsstöd", som inriktas på att ta fram olika typer av stöd i boendeplaneringen till kommunerna.
- Boverket har även initierat ett samarbete med länsstyrelserna i storstadslänen bland annat för att främja att goda kommunala planeringsunderlag, t.ex. inventeringar av bostadsbeståndet, kan aggregeras till regionala underlag. Syftet är att stödja länsstyrelserna i deras arbete med att få fler kommuner att ta fram riktlinjer för bostadsförsörjningen.
- De bostadspolitiska målen behöver ytterligare konkretiseras för användning i den praktiska planeringen på regional nivå. Boverket har nyligen i sin rapport "Många mål – få medel, Boverkets utvärdering av statliga stöd till bostadsbyggandet 1993-2004" påbörjat en sådan tolkning av målen och sökt uttrycka dessa i mer uppföljningsbara delmål.

Denna rapport är Boverkets slutrapportering av regeringsuppdraget att redovisa förslag till metoder för att stärka arbetet med regionala utvecklingsprogram, RUP.

I rapporten har Boverket tagit fram analyser och förslag främst avseende följande:

- Hållbara regionala utvecklingsprogram
- Arbets- och dialogprocessen för utarbetande av regionala utvecklingsprogram
- Regionala utvecklingsprogram och fysisk struktur
- Boende och bostadsförsörjning

Genom rapporten vill Boverket bidra till att inspirera län/regioner, kommuner och organisationer på central nivå i arbetet med och samverkan om kommande regionala utvecklingsprogram.

Boverket

Box 534, 371 23 Karlskrona
Tel: 0455-35 30 00. Fax: 0455-35 31 00
Webbplats: www.boverket.se